

DOCUMENTELE CURRICULARE DIN PERSPECTIVA INTERCULTURALITĂȚII

Olga DUHLICHER, Dorina MACOVEI

Catedra Limbi Germanice

Identifying new educational curriculum resources in our educational area and addressing them in terms of intercultural pedagogy would provide wide opportunities for training human beings in the spirit of intercultural education, good interethnic relations, human and social solidarity. The formation of intercultural competence should be a social and national challenge of the educational policy. Achieving this objective perfectly fits into the axiology of contemporary world which opts for peace and cooperation between people, freedom and democracy, economic prosperity, interculturalism and the tendency to conform our educational policy to the European educational policy. It should be noted that the introduction of this new education approach requires a change in the pedagogical approach that should be realized from the perspective of forming social competences.

Educația interculturală reprezintă o provocare transculturală și metodologică pentru cadrele didactice și conceptorii de curriculum. Interculturalitatea reprezintă pentru ei o resursă prețioasă ce poate fi valorificată în cadrul educațional. Educația interculturală este, de fapt, o educație a relațiilor interpersonale care implică membrii unor culturi diferite.

Realizarea relației interculturale accentuează importanța proceselor de interacțiune, colaborare, deschidere, schimbare, cunoaștere. În pofida multitudinii conceptualizărilor sale, educația multiculturală vizează următoarele sensuri:

- ✓ fiecare elev/student să posede oportunități egale pentru a-și realiza pe deplin potențialul;
- ✓ fiecare elev/student trebuie format pentru a se integra cu succes într-o societate interculturală;
- ✓ fiecare elev/student/cadru didactic trebuie să accepte existența diversității culturale;
- ✓ fiecare elev/student trebuie să fie conștient, critic, activ din punct de vedere social.

În acest sens, educația interculturală presupune: recunoașterea valorilor, a modurilor de viață, a reprezentărilor simbolice la care se raportează ființele umane, indivizi sau societăți; interacțiunea lor cu alții și recunoașterea interacțiunilor ce intervin simultan între multiple registre ale aceleiași culturi și între culturi diferite [1].

În condițiile constituirii unui sistem democratic de învățământ problematica curriculumului intercultural capătă o importanță deosebită.

Realizarea unui curriculum intercultural are la bază următoarele repere [2]:

- recunoașterea diversității de reprezentări și valori;
- interacțiunea dintre diversele reprezentări și instanțe valorice;
- schimbul dintre persoane și grupuri ale căror valori sunt diverse, multiple și adesea împărtășite;
- decentrarea, deconstrucția viziunii egocentrice, etnoculturale ca bază a interacțiunilor sociale;
- comunicarea interculturală ca bază a dinamicilor sociale, a viziunii vii și sănătoase asupra identităților ca formațiuni evolutive rezultând din contactele culturale.

Curriculum intercultural înseamnă schimbarea de perspectivă, identificarea formelor de gestiune democratică ce fac parte egală tuturor, renunțarea la polarizarea majoritate-minoritate care defavorizează întotdeauna minoritatea în beneficiul celor numeroși și plasarea accentului pe interacțiune în rețele complexe de relaționare. În esență, aceasta înseamnă a privi identitatea nu în sensul de diferență, barieră sau frontieră, ca factor de diviziune, ci ca o multitudine de relații și interacțiuni, ca loc de formare a legăturii sociale și politice [3].

Aceste abordări implică un set de valori, cum ar fi [4]:

- respectul față de om ca valoare socială supremă;
- respectul față de valorile culturale și acceptarea diversității culturilor;
- respectul de sine și al altora;
- toleranță, acceptarea unor comportamente diferite;
- luarea de decizii în mod democratic;

- formarea spiritului critic și autocritic;
- stăpânirea emoțiilor primare;
- capacitatea de a dobândi relații satisfăcătoare și de a dialoga;
- descurajarea agresivității și a violenței;
- cooperarea și instaurarea încrederii în interiorul grupului în care activezi;
- suscitarea interesului pentru respectarea drepturilor omului;
- dezvoltarea empatiei pentru cei care sunt victime ale încălcării drepturilor fundamentale ale omului;
- capacitatea de a recunoaște și a blama inegalitatea, in justiția, rasismul, stereotipurile și prejudecățile;
- aptitudinea de a accepta ceea ce este străin, neobișnuit, ambiguu, ambivalent;
- cunoașterea și acceptarea pluralității interpretărilor;
- conștiința culturală și interculturală adecvată;
- exprimarea eficientă a propriei identități culturale;
- stabilirea în comun a acordului în situații de divergență de opinii, credințe, norme, valori.

Curriculumul intercultural trebuie să prezinte o definiție largă a noțiunii și să cuprindă: obiectivele, conținutul, strategiile de predare-învățare-evaluare, organizarea și administrarea, resursele, experiența, relațiile interinstituționale etc. În acest context, prezintă interes următoarele caracteristici cu referire la subiectele incluse în conținutul conceptului de curriculum intercultural [5]:

- incluzive, din punct de vedere cultural – prin încorporarea unor opinii opuse și a unor interpretări divergente;
- reprezentative, pentru diversitatea și unitatea din interiorul grupurilor și dintre grupuri;
- situate în contextul lor temporal și spațial;
- orientate mai mult spre a reda în profunzime informația decât spre extinderea acesteia;
- infuzate în întregul curriculum;
- tratate drept constructe sociale și, deci, ca încercări, la fel ca orice cunoaștere;
- proiectate și construite pe experiența și cunoștințele elevilor;
- încorporate în moduri active de predare și învățare în scopul de a potența înțelegerea (mai mult decât învățarea pe de rost), examinarea controverselor și interînvățarea.

Referitor la conținuturi, dar și la modurile de tratare a acestora, Armento (1995) formulează patru principii care trebuie respectate în dezvoltarea curriculumului, din perspectiva unei pedagogii descrise ca sensibilă la aspectele culturale.

Primul principiu enunțat cere **utilizarea unor materiale de actualitate și diverse din punct de vedere etnic și cultural**. Acest principiu cere, de asemenea, valorificarea tradițiilor culturale, a istoriei, muzicii, artei, literaturii, artefactelor, materialelor originale și a resurselor comunității. Astfel, conținuturile vor reflecta mai adecvat diversitatea culturală și creațiile culturale autentice ale comunităților. Experiențele incluse în fondul cultural al elevilor/studentilor vor avea mai multă rezonanță în conținuturi decât dacă acestea ar fi selectate predominant din cunoașterea savantă și din cultura grupurilor majoritare.

Un alt principiu invită la **inclusiunea în conținuturi a unor materiale care să ofere perspective multiple de explicare și interpretare a realității**. Astfel, elevii/studentii se vor familiariza cu strategii diferite de construire a cunoașterii, vor fi ajutați să privească cunoașterea ca entitate construită și nu ca pe un dat, să-și dezvolte strategii alternative de interpretare a evenimentelor și, implicit, să-și formeze aptitudini de toleranță și deschidere față de purtătorii unor concepții diferite de ale lor.

Al treilea principiu solicită **utilizarea unor materiale care ilustrează legăturile intra- și intergrupuri**. În procesul de construire a identității culturale intră în joc mecanismele de categorizare. Elevii/studentii învață inevitabil să împartă lumea în „noi” și „ei” după criterii diferite și variabile. Învață, de asemenea, să-și apere identitatea atribuind ceea ce este neconvenabil outgrup-ului și considerând propriul grup ca fiind purtătorul ideilor și practicilor valoroase. Deoarece aceste mecanisme care acționează în cursul formării identității creează premisele unei atitudini de închidere față de outgrup, este important ca prin curriculum să se prezinte diverse relații intra- și intergrupuri. Pentru conviețuirea într-o societate multiculturală și democratică este necesar a înțelege felul în care oamenii pot trăi în relații de cooperare în interiorul grupurilor, dar și între grupuri.

Al patrulea principiu cere **sublinierea unității în diversitate, ilustrarea aspectelor comune care unesc toate grupurile culturale**. Recunoașterea diversității culturale este doar începutul demersurilor specifice

educației interculturale. Curriculumul intercultural trebuie să includă strategii pentru recunoașterea diversității, dar și pentru construirea dialogului între membrii diferitelor culturi ce conviețuiesc în același spațiu. Este necesară atât evitarea tentației de a simplifica excesiv expresiile culturale din dorința de a identifica cât mai multe puncte comune între culturi, cât și evitarea tendinței de a accentua într-atât diferențele, încât punctele comune – premisele începutului comunicării – să pară a fi inexistente [6].

Un alt aspect din teoria curriculumului intercultural este reprezentat de metodologiile educaționale. Literatura pedagogică (M.Rey, C.Cucoș, T.Coza) abordează diferite strategii ale căror dominante se localizează pe acțiunea directă a elevului/studentului în mediul educațional și al comunității, pe valorificarea și lărgirea diferențelor culturale ale elevilor/studentilor, pe interacțiunea în interiorul grupului de elevi/studenți și pe aspectele relaționale ale activității educaționale.

Nevoia de inovație în domeniul metodologiei adiacente curriculumului intercultural a făcut ca registrul de propuneri să treacă din spectrul metodelor tradiționale, recunoscute ca atare în lucrările de didactică, în aria unor metode mai puțin consacrate, unele dintre ele nefiind nici măcar prezentate sub titlu de metode, ci doar de simple sugestii acționale.

Dată fiind varietatea și dinamica mediilor educaționale, se pare că profesorul care transpune în act un curriculum intercultural ar avea nevoie mai mult decât de un pachet metodologic clasic – finit, încheiat, ci de unul care ar oferi un ansamblu metodologic cât mai flexibil, căruia însuși profesorul să îi confere aspectul final printr-un proces de construcție metodologică și strategică [7].

Referințe:

1. Coza T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea. - Iași: Polirom, 2001.
2. Cucoș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. - Iași: Polirom, 2000.
3. Ibidem.
4. DEI. - Chișinău: Cartier, 2000.
5. Ogay T. De la competence á la dynamique interculturelle. - Paris, 2000.
6. Ibidem.
7. Ibidem.

Prezentat la 23.05.2011